

TANDORI DEZSŐ

Kis Témakör: A Nagy Helyzet

*Parafrázis: „Kis helyzetünkbe
hogy férne a Nagy Helyzet?
Ez a nagy helyzet.”*

(In mem. a költő Karinthy Frigyes)

I.

*Olvas-e a könyvek által a Nemzeth eleo?
Elejnk olvastk, olvastakh. De hagyukj,
hagyjuk ezt. Csak – által, elébb –
a széttört nyelvhez tértem majdnem vissza,
annyira nincs kedvem se, merszem se ezt
elmondani. (Eloaidmidn, eloaidmindegy,
édéseidegym, édesmindegy.)*

*Szóljunk hozzá, társak, ez maradt, az elv el,
demokrácia van, a nép elmaradt belőle,
de nagy kancellárok népszerűsége is felére csökken,
kis helyzetünkbe a nagy helyzet nem fér.*

*És mégis, mégis! Fáradozni is
hibajvoil,, void, ,hjábavl, hiábaavaló,
kár fáradozni, hogy ily igazad mondd?
s nehéz megmondani, hogy mit nem kár,
mégis a praktikumok maradnak, a pozíciók
(melyek bonyolultak, kétségtelen,
még a magunké is valami, s ez nem semmi!),
marad, ki mire jut, de néha,
személyesen elnyújtózva, így mondod,
kialudtság illúziójával hajnali ágyon, hogy még
nem kell egyetlen madaradnak odatenni a krumplit,
nem indul élet kutya s más dolgok körül,*

*a józan robot némi lógással, borral,
 kevéssel, s úgy, hogy hajnali munkák
 után a fél hét és nyolc óra közt bekapkodott
 kétdeciket fél óra alatt kialudd, és tizenegykor,
 hogy már a postás hõn várt zavarásán is túlestél,
 nekiláthass, könnyû ebéddel, a kiiktatott
 – max. gyümölcs – vacsora jegyében
 akár este hétig is dolgozz, vén fejjel a 65. mezõben
 immár, sakkod 64 mezeje után, úgynevezett
 rekordot dönt, és elkedvetlenedve
 gondold el, kemény mûfordítási munkáért, csúcsért,
 pénzben annyit se kapsz, mint egy mindazonáltal,
 „brr, amúgy”! igyekvõn megfizetett versért egy jobb
 folyóirattól, mondom, elnyújtózva az ágyon, „öcsi”,
 ezt gondold, „gondold meg,” ezt gondolod,
 „gondold meg”, gondolod, s meggondolod, kicsit, mondom,
 nyújtózva, de ne is mondjam, mondom, nyújtózva,
 kicsit, nem is mondom, s azt mondhatom, ezt gondolod:
 „örülj, hogy jön még belõled a szar, örülj, hogy saját
 ágyadon nyújtózhatsz el, örülj, hogy sóhajthatsz,
 hogy két kiló meggyet vehetsz, három nap délutánonként
 ezt eszed, le is kell adni fölösleges kilókból, meg
 jó a meggy, erre gondold, mondom, kinyújtózva, jó a meggy,
 s hogy a piac neked a Hold (alig), a Fény, a Vám, a Skála,
 vagy inkább BEAC, a BEAC-piac, a beacpiac,
 bjacpejcebjacp, ezek oly szép dolgok,
 szép az anyanyelv, az ajnyeayeavealjny, szép, épesz,
 pszeé. Annyi szépség vesz körül, és örömben járván,
 eits kréedsé, kréeds, eits, örmörmömbörmemböembn
 javráan, Jadrán, szép volt az Adria, Velence,
 bölcs és hitvány a drága Esti Kornél,
 mégis dr. dr. med. nyisz. Egbr. Canovaro Ede vagy
 meddv. dr. dr. (egy medve marta meg egykor!) prof. Grms.
 Ebeistos Kamill kése alatt végezd,
 jaj, bár hinár kavarodna lábadra,
 jaj, bár az utcalángok esti fonatába valami gazember
 belökne a csatorna partjáról, jaj, bár még ötször
 vennék el fifikásan a velencei regényeid fordítási*

*munkáit, ott egye! csak ne a tanár úr, Canovaro Ede
vagy Ebeistos Kamill barátod kése nyomán maradna
arcodból mind kevesebb, géz vérrel nem lehetős, hogy ágyad
alá magad rugd, lekötöznek, a vasúti kerítés fehérsége
kórházi könnyűcsőszerkezet lesz, és hiába gondolsz
majd vissza nemcsak esti kérdéseidre, lilla lláncokra
nyakakon, akár az édesanyád nyakán, hiába stb.,
még jó, ha a sárarany hirtelen tüdővérzéssel
alvadottan bukdos ki szádból, netán két perc
szenvedés után megfulladsz. Valóban, mire való ez a sok
szépség, mit is olvasni mindet, akár ötöt is, akár
kettőt, akár megnézni a Hamletet, ha valami színész miatt
épp nem, Raszkolnyikovot tanulmányozni, ha nem akarsz
se agyonverni gazdag öregasszonyt, se lelkifurdalást
élni (nem bírni), semmi gyakorlati hasznod az egészből.*

II.

*S persze, gondoltál alkonyokra, mint Rilke,
konyultál le és ágáltál (föl), s nézted,
a trieszti járat milyen is lehetne, hajnalt
érkezni a furán komor városba, a nyugállományúakéba,
és volt terved, hogy Andorrát, Littyenstájnt s
Sant Marinói Jubot, mind a miniállamokat
(minigolfokat, miniszökdéléseket nyanyákon)
végiglátogatod (stb.), de ebből nemcsak az lett,
letl, teelt, leltlet, meg a többi, hogy
anyagijaid is biztonságosabban vannak (meg,
mert hogy forgatni odaadnod azért nem lenne mit!
nagyon el nem úszhatsz, holtig munkára
kárhóztatva élsz, s örülsz, hogy van munkád
így-úgy), tehát az utazások, mint amiképpen
mindig kőrealista voltál az örülmények mellett,
elmúltak, de ebből az lett, hogy beülni
egy vasúti fülkébe neked képtelenség, reggel
nyolc (vagy más napokon egy bolond, későbbi
egy és negyed óra leszámításával) után
(francha a mondatot, a mondatból meg nekem van,*

elegem, nekem van a mondatból!) találkozni se,
nem, hát nincs repülés, nincs trieszti járat,
dujnó, más dajna, duhajság, dibaj-dánom,
eleve kivédve sok szánom-bánom
is ezzel.

S örülj, vagy borulj, ne pálinkulj,
hogy vannak még lapok! Folyóiratok. Kevésben bízol,
mégis: míg egy van, csak egy főszerkesztő a vidéken, kettő,
budapesti vidék is jó, lásd Világváros Mint Burgyingja,
míg van, ki panasolja: „Nem olvasnak!” – addig könnyebb
azt mondanod: „Hagyjam a nagy helyzetet! Ne nehezítsem
az én kedves barátom, Alexander Termovics vagy, három,
Rudan Galovics, Fesztum Petyukovics, Grábeny Áldovics
stb. szívét, ne mondjam már aztán én is/se, hogy... és a
többi” addig még valaki azért csak olvas,
a múltkori szám is tele volt érdekességgel,
még amit követni nem bírtam vagy nem akartam,
azt is ígéretesnek látszott, egyáltalán, annak
ellenére, hogy csak két kísérleti szonettet olvastam
el teljes érdeklődéssel és az illusztrációkat néztem,
állíthatom, fenntartottam az Olvasó Nép Fogalmát,
csakúgy, mint házi verébke tojónk a verébfajt,
ahogy nyaranta a szegény úgy öt naponként
nekilátna tojni, míg ki nem derül a végén, hogy csak
tottyintás lesz belőle, ám a holt kis cimborája
fa kalitkájának szélébe kapaszkodva ugyanúgy tojna,
mint kezemben, ahol már tojt is, pici tojást, egyet
elkaptam a levegőben, épen maradt, a többi a padlón
tört össze, s persze, a verébfaj szaporításáról szó sem
lehetett, a tojások csírátlanok voltak, hát ezt a dilit
sosem vezettük be, pedig huszonhat éve egyfolytán van
verébkénk, hát nem, hogy még itt pusztuljanak ránk
az életképtelen vagy eléhezni hagyott fiókák, szóval,
mondom, ha Totyi is meghal, és senkim sem lesz a Dömi
medvéimen kívül (létük gond lesz!), fog is érdekelni
engem, ki olvas, ki nem (remélem, a Totyi 6–7 évet él még)!

A tűz testcsonk

*Ne tűzoltóautók kíméljenek.
Ne is én kíméljem magam (hisz tenném).
Ne tenmagam, ne más, de akkor?
Mi a Nagy Helyzet?*

(Karinthy és Rilke)

*Tul. képp. nem innenképp fáztam, de mindenképp fáztam
sok mindentől, és mondják, a megégés iszonyú
vacogással is jár, de az sem igaz, hogy ilyenkor jó, ha
kéznél egy tűzoltóautó.*

*Hajnali hét se volt még, szín
józanul vágtam neki utamnak, egy körforgalmú/mas téren
kellett áthaladnom, vigyázva néztem szét. Nem
gondolkoztam még csak azon sem, mit előző
versemből kifelejtettem, hogy tudniillik az átélt
írások, az életírások kellene ma a legkevésbé,
megjegyzem ez is olyan lesz, nem, miért is
kellenének: „Életem nekem is van!” mondja a legtöbbje,
„nekem a Fancsali Funcsi búvvarázslatai”-t mesélik,
vagy vicceljenek, hogy a Sűgő neje a Sűgő Vica, netán
a Sligó úré meg a Sligovica, vagy ilyesmi. Maximum
egy rövidített, operettesített szentivánéji álom
tűzijátékkal s víziparádéval, és a Lánchíd teljesen
eszement lezárásával a forgalom elől, gyalogoshíd lennel).
Na, mondom, nem gondolkoztam költészetem semmin, sőt,
teljességgel átkelésem biztonságára figyeltem.
Így nem lett aztán.... miféle szó itt, hogy „baj”,
„tragédia”, enyhe kifejezés, nem is tudom, mi lett volna,
amennyiben a vörös tűzoltóautó átgázol felettem/rajtam.
Tucatnyi tonna is megvan, vagy csak 3.5, vagy mindegy,
két mázsa elég, 40 km-rel, vagy leesni egy bicikli nyergéből
60 km-es sebességgel, mellett, sic.*

*Évekkel ezelőtt sokat
foglalkoztam a derék tűzoltókkal. Megmentették házunkat.
Folyton nézem a piros autókat szemközt a parkolóban, hány van.
És megcsodáltam egy létrás kocsit, szintén tűzoltót akkor,*

bét végén. Mindez közömbös volt, inkább „szerencsém”, az volt, de ez szó is mennyi?! Ez történt, rövid leszek (nem olvasnak! jeligére). Láttam, jön egy ilyen nagy tömb tűzoltókocsi a Fő utca felől. Mondom, bekanyarodik az Alagútba, felmegy a Hunyadi úton stb. Álltam, keresztezte volna utam. De látom ám, nem jön, hanem a körforgalom felé nyomul, ergo nem előttem, hanem mellettem, jobb kéz felől, közömbös sávon fog elmenni, tehát indulhatok. S indultam. Ahogy már majdnem csak három méternyire volt tőlem, láttam, akkor láttam, mégis az Alagútba akar bemenni. Nyomult, de kerekei csak a hozzám közeli sávra hozták át, s a nagy vörös möb mutatott a körforgalom irányába. (Idegességemben „möb”-öt írtam „tömb” helyett.) Az én akaratlagos képzeletem, mintegy látásmódom, mely mindig egyéni volt, látásmódom, mely minden embernél szubjektív, ez adta, e látásmód, hogy úgy láttam a világot, olyannak s annak, aminek, hogy író lettem, küszködtem a „fogadjátok el a személyest”, ne csak a közérthető közjellegűt, az eleve-nekünk szólót, nem mondom, hogy a csökkentett értékűt, a kacatabbat, s nem is az öncélút, a produkciót, a jámbor utáztatokat, a spanyolviaszfeltaláló széplegéseket, nem, de hadd lenne hitele az egyénien megéltnek, lásd az iméntiekben. (A Helyzetről.) Hát itt meg is lett volna a nagyon egyéni.

Nagyon is egyéni, nagyon is a pillanat (rossz) hitelével megélt kurta, de borzalmasnál borzalmasabb eseménymikéntemből kifolyólag, ahogy a kerekek alatt a csont is úgy folyt volna ki belőlem, laposnál laposabbra lapitódttam volna, egyetlen, netán két iszonyú recsenéssel (csak ezek a szavak vannak! mit kell akkor, tényleg, olvasni? mit kellene?) (ki-ki maga kerül a tűzoltóautó alá, maga szédül le a St. Bugurin hegyről Bolíviában, hogy csak keselyűk találják rá), mi lett volna belőlem? Eleve botrány egy 65. éve itt élő lakos efféle halála! Túl nagy méret a szenzációhoz is, annak is túl sok! És rettenetes látvány. Kanállal kellett volna összeszedni, ha ott halok meg. S ha nem? Felsőtestem, fejem talán a két-pár-kerék közé lett volna betaszítódva, a hozzám közelebbi két-pár, dupla kerék, sőt, ebből is kettő, ment volna rajtam át, combtótól, mondjuk, és maradt volna egy (magához térő? csak „élő”?) tűz testcsont, konyhai bárdal felvágott állat sebével, arányokkal

szorzandón, és ennek a csonknak feje lett volna, a fejben már nem gondolatok, hát azok nem, ordítás, kín, annak is az Eiffel-torony-magasa, az Everest-magas, Macsupicsu-és Kilimandzsáró-magas, minimum ennyi, nincs-rá-szó, az lett volna, az az-sincs-rá-hogy-nincs-rá-szó lett volna, szemembe csontvelő fröcskölt volna (talán), a teljes-sebek, a seb-teljem fertőtleníthetetlen lett volna (biztos!), ez lett volna, halál, amilyen nincs!!! Amilyen nem is egy volt. S nem is irodalmi látásmódból. Bár nekem épp ez lett volna az örület. Ez így is: az örület.

Elnyújtózva hajnalban az ágyon, s oly mindegy, „megint egy megoldandó nap”, ezt gondolom-e, „jaj”, Totyi is meg fog halni egyszer”, ezt-é, „jaj, hogyan és mikor halok meg, meghalni nem egyszerű”, mindegy, ez mind a boldogság teljessége még, az összes rossz kilátás, az elég rémes országos helyzet és világhelyzet, a kizsákmányoló honoráriumok, a kulturális helyek éhkoppon tartása (mint ok), a rengeteg szakmai hamisság: mindez semmi. És, disznóság, bevallom, mégis: Kosztolányi vagy Babits etc. elmesztett torka, Poe delíriumhalála, a többieké, mind, mind csak irodalmi és széplélek adat.

Igen, a megélt dolgainkkal is egyre széplélek dolgokat tudunk – max. duinóiakat! estieket! – létrehozni. A valóság más lenne, s nem show, persze, az sem, nem foci vébé, bikataposta fiestarajongó teste sem, egyenesbe kereste a bajt! nem... Az más lenne. De az én lelkem már nem szép, se nem rút, az én lelkem már, ha lehet ilyen: az én valódi létezőm már csak egy tűz testcsonk. Hidegégés, égő hideg, vagy valós Semmi. Jó, míg csak gondolatban

Nagy spac. Ezt írom ide. Az imént is írtam: „nagy spac!” Mert még mindig az irodalom létrehozása, megint az, fő gondom. Ebből az örületből nem menekülök. Nem menekülünk, nincs menekvés. És testem, ha így, ha csak fogalmilag is, egy vörös tűz testcsonk, alig pár tenyérynnyi szabad bőrfelülettel, a többin ha belek, ha vér, ha csont veleje, ha bármi, a többin a Semmi Borzalma, gyarló szavakkal Iszonyatnál Többje,

spac, az abszolút spac, egy tűz testcsonk,

*a Fény, a Hold, a Vám, a BEAC-Skála paiacra ez megy,
egy tűzvörös testcsonk, testokcsn, oncskst, ets, t, d*

*s ha nem kellett volna a normálnak nevezett létet
is
már eleve,
ezt öntözöm,*

*ezt, mi egy
tűz testcsonk, mi vagyok már,*

*csak tényleg vigyáznom
kell legalább, ha a járdaszigetre állok, bárhonnét lelépek,
mindegy, a tényleges lelépés díja mi szenvedés lesz, de a kosárember
tűz testcsonk – ne képzelegjek! perverzió már! –, melynek
semmijét nem tudom. Szép s okos szavaink mögött e Nem Tudjuk, ez
van.*

*Spac! Németül: Spatz. Nem ide való vicc. De
hogy ilyennyire írok, vigyázat! Verébkémet, a Totyit se
lökjem le a fotelkarfáról automatává vált könyökömmel*

*valami halálba.
A dolgok tűz testcsonkjává lelkem se tegyem
tehát.*

*S most a folyóirat köv. lapja következik,
részemről meg a ma délelőtt aktuális
(épp köv.) cselekvés.*

Ez meg a Nem A Tűz s NEM TESTCSONK.

*Amiből viszont bármikor
– ergo és etc.*

S ez. Mert mit mondjak?: mondom.